יסודות
תורה ודמוקרטיה
מנהיגים ביסודות

הרוח מנצחת: מצויני צה"ל

מערך שיעור ליום ההוקרה לפצועי צה"ל ונפגעי פעולות איבה

קהל יעד: כיתות ז'-ט'.

הקדמה למורה

מערך שיעור זה, המיועד ליום ההוקרה, חושף את גבורתם של פצועי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה, החשים יום יום, בגופם ונפשם את כאב הפציעה. בחירה זו של י"ז בכסלו, התאריך העברי של כ"ט בנובמבר בו נערכה ההצבעה באו"ם על הקמת מדינת ישראל, מזמנת עבורנו הזדמנות ללמוד ולהוקיר את אלו שמקריבים למען קיום המדינה.

נלמד מסיפוריהם על עוצמת הרוח המתגלה דווקא בתוך ההתמודדות עם הפציעה. רוח זו, שנבעה מאהבת הארץ והעם והובילה לנתינה והקרבה, היא חלק בלתי נפרד ממהותם ומלווה אותם לאורך כל חייהם.

נבחן כיצד ערבות הדדית מתעצמת ברגעי משבר ומעוררת אנשים טובים לפעול למען הכלל, גם במחיר אישי יקר. נראה כי דווקא הנכונות לצאת מגבולות האגו הפרטי, אף שהיא כרוכה לעיתים בקורבנות והתמודדות מאתגרת, מובילה בסופו של דבר לחיים מלאים, משמעותיים וטובים יותר. בניגוד לחיים אגוצנטריים, המתמקדים בצרכים וברצונות האישיים בלבד.

מערך זה מזמין את התלמידים להתבונן בסיפורי הגבורה מנקודת מבט חדשה ולשאוב מהם השראה למצוינות, לאחדות, לערבות הדדית ואף למסירות נפש למען הכלל.

שלב א' – מי הם הגיבורים?

1. שמש אסוציאציות

נצייר עיגול במרכז הלוח ובמרכזו נכתוב את המילה "נכה". נבקש מהתלמידים להעלות מילים, דימויים ואפילו צבעים שעולים בדעתם כאסוציאציה למילה נכה. נמתח קווים מהעיגול אל תיאורי התלמידים.

- האם יש לדעתכם אפשרויות נוספות?
- מה לדעתכם תהייה האסוציאציה של הרבי מלובביץ' למילה 'נכה'?

2. מפגש עם הרבי מלובביץ'

נספר לתלמידים כי לפני 50 שנה, לאחר מלחמת יום כיפור שהיו בה המון פצועים, ביקרה משלחת נכי צה"ל אצל הרבי מלובביץ'. הרבי הגיב בדרך ייחודית ומעוררת השראה.

נצפה בקטע קצר מתוך סרטון שהנציח את המפגש: דברי הרבי מלובביץ' במפגש עם חיילי צה"ל פצועים ב-1976 (מדקה 3.00–5.00 – 2 דק')

- לאילו מההגדרות ב"שמש האסוציאציות" מתאימים דברי הרבי?
- על מה אנו מתבוננים כאשר אנו מגדירים נכה צה"ל כ"נכה", ועל מה אנו מתבוננים כדי להגדירו כ"מצוין" או "גיבור"?
- כיצד ובמה אדם בכיסא גלגלים יכול לגלם גבורה?

דגש למורה – מטרת הדיון:

מטרת הדיון היא לערער את התפיסות המקובלות לגבי גבורה, ולפתוח את התלמידים לאפשרות שגם אנשים המתמודדים עם מגבלות ופציעות הם גיבורים. הבחירה שלהם לצאת לקרב היא מעשה גבורה, וכך גם ההתמודדות היומיומית עם הנכות.

3. פסל אנושי

נחלק את התלמידים לקבוצות וננחה אותם לבנות "פסל אנושי" המבטא את מושג הגבורה כפי שהם מבינים אותו. כל קבוצה תצטרך להסביר את הבחירות שלה ולנמק מדוע הפסל שלה מייצג גבורה אמיתית.

שלב ב' – חיבור לגבורה והכרות עם הגיבורים

1. בירור המושג גבורה

- מהו הפך המושג גבורה?

נקריא את דברי יצחק שדה:

"לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה. אין גבורה בבנדיטיזם [התנהגות פושעת ואלימה], אף לא בנועז ביותר. הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית. יכולים יחידים, מעטים אם מעטים ואם רבים, להתאחד לשם מטרות אנוכיות, בלתי מוסריות, והיחידים הללו אפשר שיהיו נטולים כל תחושה של פחד. אבל שכינת הגבורה לא תשרה עליהם בין אם הם חבורת שודדים בשיקגו ובין אם הם שליטים על מדינה פשיסטית בגרמניה. הגבורה שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה, היא אינה מתאכזרת. זו הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת."

(יצחק שדה, מסביב למדורה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמודים 51–52, 1989)

- האם אתם מסכימים עם דברי יצחק שדה? מדוע?
- האם אדם אגואיסט יכול להיות גיבור?
- כיצד אהבת הזולת והמסירות נפש קשורות לגבורה?
- חשבו על דוגמאות נוספות לאנשים גיבורים. האם מוכרים לכם מחייכם או מההיסטוריה הממחישים את דברי יצחק שדה?

2. צפייה בסרטון

נזמין את התלמידים לצפות בסיפור של ארי שפיץ, מגיבורי מלחמת חרבות ברזל, שנפצע אנוש בעזה: נכנסתי במחשבה שאני מוכן להקריב (מדקה 3.00–7.30)

- אילו רגשות עורר בכם סיפורו של ארי שפיץ?
- כיצד באה לידי ביטוי גבורתו של ארי?
- האם לדעתכם, ארי פעל מתוך אנוכיות או מתוך אהבת הזולת?
- כיצד סיפורו של ארי מתקשר לדברי יצחק שדה?
- האם הייתם מוכנים לפעול כמו ארי? מדוע?

שלב ג' – בית מדרש – למה לדאוג לכלל?

נחלק את התלמידים לזוגות (חברותות) וננחה אותם ללמוד בקריאה מדוקדקת את דברי הרב קוק הבאים:

"האדם צריך להחלץ תמיד ממסגרותיו הפרטיות הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי, שזהו מוריד את האדם לעומק הקטנות, ואין קץ ליסורים גשמיים ורוחניים המסובבים מזה. אבל צריך שתהיה מחשבתו ורצונו ויסוד רעיונותיו נתונים להכללות, לכללות הכל, לכללות העולם, לאדם, לכללות ישראל, לכל היקום, ומזה תתבסס אצלו גם הפרטיות שלו בצורה הראויה. וכל מה שהתפיסה הכללית היא יותר חזקה אצלו ככה תגדל שמחתו, וככה יזכה יותר להארת האור האלהי..."

(אורות הקודש, חלק ג', עמוד קמ"ז)

- מה המסר העיקרי שמבקש הרב קוק להעביר בדבריו?
- מה הקשר בין ההתמקדות ב"פרט" לבין "קטנות" ו"יסורים"?
- כיצד יכולה "התפיסה הכללית" לתרום לשמחה ולחיבור לאור האלוהי?
- האם אתם מזדהים עם דברי הרב קוק? כיצד הם מתקשרים לחייכם?
- כיצד יכולה הבנה זו לעזור לנו להיות אנשים טובים יותר?

נבקש מהתלמידים לחשוב על דמויות מההיסטוריה (מנהיגים, רבנים, אנשי רוח) שפעלו למען הכלל מתוך תחושת שליחות ומסירות נפש. נדון בדוגמאות שהעלו התלמידים וננתח את המוטיבציה שלהם, את הדרך שבה פעלו ואת ההשפעה שהייתה להם על העולם.

שלב ד' – סיכום ופעילות מעשית

נסכם את השיעור: נפתח דיון סיכום קצר ונשאל את התלמידים:

- מה היה הכי משמעותי עבורכם בשיעור?
- אילו תובנות חדשות רכשתם?
- אילו רגשות עלו בכם במהלך השיעור?

קריאה לפעולה: נעודד את התלמידים לחשוב כיצד יכולים הם לקחת את ערכי השיעור – גבורה, מסירות נפש, ערבות הדדית – ולתרגם אותם לפעולה מעשית בחייהם.

נציע מספר אפשרויות לבחירה:

- כתיבת מכתב תמיכה לפצוע צה"ל או לנפגע פעולות איבה.
- התנדבות במסגרת חברתית התומכת בפצועים ובמשפחותיהם.
- הכנת מצגת או סרטון קצר המציג את סיפור גבורתם של פצועי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה.
- ארגון טקס הוקרה בבית הספר לכבוד יום ההוקרה.

